

harmony (folk-subvocal and other forms of folk polyphonic thinking, the polyphony of the famous tradition). Also, for groups of musicologists and choirmasters, as well as for groups of masters and postgraduate students, it is possible to familiarize applicants with such more complex subjects as musical paleography, deciphering the clumsy notation of various traditions, deciphering and processing samples of the folk song tradition, getting to know the Old Believer regional tradition (a bright phenomenon in Odesa and other regions of Ukraine).

Key words: higher education in Ukraine, modern higher musical education, ethnomusicology, musical medieval studies, folklore, sacred music, musicological studies, sacred chants, monody, unskilled notation.

Надійшла до редакції 22.05.2024 р.

УДК 745.52(477.81)(092)

ТЕНДЕНЦІЇ СИНТЕЗУ РЕГІОНАЛЬНИХ ТЕКСТИЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ ТА НОВАЦІЙ У ТВОРЧОСТІ МАРТИ ТА ІВАННИ ТОКАР

Локшук Ірина – аспірантка кафедри історії і теорії мистецтва, Львівська національна академія мистецтв

<https://orcid.org/0000-0002-3204-4644>

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v48i.790>

lokshukirina@gmail.com

Стаття присвячена розвитку текстильного мистецтва на Рівненщині. Розглядаються творчий доробок М. Токар, яка зосереджувала свою діяльність на теренах Львова, Рівного, а також мистецька діяльність її доньки – І. Токар. Текстильна спадщина останньої зосереджена в руслі виконання гобелена, батика, текстильної пластики тощо. Виявляється мистецький доробок М. Токар, творчість якої тісно переплітається зі створенням сценічних костюмів для музичних українських колективів. При формуванні сценічного костюму художниця вивчала етнографічну базу та традиції народного вбрання регіонів Полісся та Волині. Серед іншого, були виконані костюми для студентського фольклорно-етнографічного ансамблю «Джерело» (1989-1990 рр.) та костюми для студентського оркестру народної музики «Мереживо» РДГУ (1998-1999 рр.).

Вивчається творчість І. Токар, яка виробила власну манеру передачі ідей, образу, композиції, застосування колористичних відтінків у текстильному мистецтві. Наслідуючи почерк своєї матері, мисткиня сформувалася у львівському середовищі, а нині її текстильна творчість збагатилася регіональними поліськими та волинськими акцентами. Це помітно у використанні художницею природних матеріалів (ляняних ниток) під час ткання гобеленів, у наданні переваги насиченим та вибіленим відтінкам сірого кольору, червоного і вкраплення чорного кольорів, притаманних для традиційних поліських тканин. Так, у 1990-х рр. вона відтворила спроектовані М. Токар комплекти вбрання для ансамблю скрипалів під керівництвом завідувача кафедри народних інструментів РДГУ О. Степанова.

Простежується синтез регіональних текстильних традицій та новацій у творчості М. Токар та І. Токар. Традиція через елементи культури, які передаються від покоління до покоління, і зберігаються протягом тривалого часу та слугують регулятором суспільних стосунків, є основою міцно збереженої регіональної ткацької звичаєвості на Поліссі.

Ключові слова: художні тканини України, ткацтво, інтер'єрна тканина, одягова тканина, гобелен, художні особливості, традиції, новації, рівненське Полісся.

Постановка проблеми. Художнє текстильне професійне мистецтво Рівненщини сьогодні активно розвивається. Творча діяльність митців наприкінці XX – першої чверті XXI ст. викристалізувала основу текстильного середовища регіону. Серед корифеїв виділяється творчість В. Липового, П. Липової, Т. Лукашевич, І. Токар (Львів; Рівне), О. Охримик (Львів; Рівне). Сучасні мистецькі підходи прослідковуються у текстильних напрацюваннях молодшої генерації Рівненщини – О. Побережної, О. Галайчук, А. Кляповської (Рівне; Білорусь), Я. Гузь, О. Хавтури, П. Бенедюка тощо. Саме плеяда молодих митців регіону викристалізувалася завдячуючи педагогічній діяльності М. Токар та І. Токар в творчих майстернях рівненського університету. Синтез регіональних традицій та новацій – основа для повноцінного текстильного проєкту та подальшої візуалізації для широкої європейської аудиторії.

Аналіз останніх досліджень. У статтях І. Токар [9], [8], О. Сташука [7], М. Костельної [1] розкриваються етапи творчої діяльності М. Токар, характеризуються окремі зразки текстильної спадщини мисткині. Огляд розвитку українського гобелена, персоналій простежується у працях Г. Кусько [3], Д. Скринник-Миська [6]. Основні аспекти зародження та діяльності рівненської художньої текстильної школи черпаємо у публікаціях Л. Крайлюк [2], Р. Шеретюк [5], І. Локшук [4]. Зазначені праці носять фрагментарний рівень характеристики текстильних напрацювань художниць. Малодослідженим є питання діяльності художниці-текстильниці І. Токар, її мистецький та духовний взаємозв'язок із М. Токар, чим зумовлене наше дослідження. Недостатність наукових праць у цьому питанні на сучасному етапі окреслюється в нашій розвідці.

Мета статті – дослідження синтезу регіональних текстильних традицій та новацій у творчості Марти та Івонни Токар.

Виклад основного матеріалу. Марта Токар (1930-2018 рр.) – заслужена діячка мистецтв України, працювала у галузі ручного ткацтва, розпису тканин, акварельного живопису, а також у царині костюмології. Твори М. Токар знаходяться у колекціях державних музеїв України та Польщі, а також приватних колекціях шанувальників мистецтва Великобританії, Польщі, Ізраїлю, Канади та України.

Один з етапів становлення М. Токар як художника-текстильника – посада художника з тканин у Львівському будинку моделей. «Відродити народне мистецтво, переосмислити його і подати через призму сучасності – таке нелегке завдання поставила перед собою молода художниця. Вона активно збирала польові матеріали в різних кутках України, наполегливо працювала в музеях, вивчаючи і ретельно замальовуючи оригінальні взірці народного одягу, тканин, килимів, верет, рушників. Зібраний у той час багатий етнографічний матеріал стане основою для втілення її творчих задумів упродовж життя. Не раз у пошуках нових ідей для створення стильних тканин із новими фактурами та орнаментами звертатиметься вона до цієї невичерпної і щедрої криниці народного мистецтва. Так народжувалися унікальні витвори – одягові та декоративно-інтер'єрні тканини, згодом – моделі повсякденного та святкового вбрання, костюмні комплекти» [10; 6-7].

«Марта Токар звернулася до сцени, до створення сценічного костюма: їй належить творчий напрям у розробленні театральньо-сценічного образу народних костюмів для низки державних і самодіяльних колективів України. У кожному конкретному випадку, спираючись на етнографічні матеріали Львівської, Волинської, Рівненської, Івано-Франківської областей, М. Токар створювала виняткові сценічні шедеври» [10; 7-8].

Творчий шлях М. Токар тісно пов'язаний з виготовленням сценічних костюмів для українських колективів, при створенні яких художниця базується на регіональних особливостях національного строю. У доробку М. Токар багаторічна співпраця з Державним заслуженим академічним Українським народним хором ім. Г. Верьовки. Крім того, художниця працювала над сценічним костюмом регіону Полісся та Волині, враховуючи притаманні для конкретної місцевості етнографічні особливості.

Виділимо костюми за волинськими мотивами (1967, 1971 рр.), а також костюми для хорової капели залізничників м. Здолбунів (1978-1979 рр.); для хор-ланки с. Лісове Рівненської обл. (1978-1979 рр.); для заслуженої хорової капели м. Дубно (1979-1980 рр., співавтор Г. Зубченко); для народного хору с. Мільча Рівненської обл. (1982-1985 рр.); комплект жіночого одягу «Волинянка» (1984 р., співавтор Г. Зубченко); комплект жіночого одягу «Волинь» (1985 р.); для танцю «Волинська кадрили» хореографічної групи державного народного хору ім. Г. Верьовки (1985 р., співавтори В. Дубовик, О. Коровицький); для хористок Дубенського народного дому (1988-1989 рр., співавтор В. Шелест); для студентського фольклорно-етнографічного ансамблю «Джерело» (1989-1990 рр.) й для студентського оркестру народної музики «Мереживо» РДГУ (1998-1999 рр.) та верета «Полісся» (1970 р.).

До прикладу, для фольклорного гурту «Джерело» Інституту мистецтв РДГУ у 1989 р. створені сценічні костюми львівськими митцями, керівник проекту – М. Токар. Виконаний стрій базувався на традиційному вбранні українського Полісся, і характеризувався горизонтальним та вертикальним ритмом смуг. Для кольорової гами притаманні відтінки червоного та білий кольори. При створенні вбрання майстрами використано традиційні для поліського регіону текстильні техніки з ткацтва (полотняне, перебірне переплетення ниток), художню вишивку. «Костюми дороговартісні. Все ручна робота – вишивка, ткацтво. Деякі сорочки шились із фабричної тканини, а були й такі, що ткались. Використовували вовняні та напіввовняні нитки. Спідниці, фартухи, крайки також ткались вручну. В силу різних причин, не всі костюми збереглись, а те що залишилось, ревно оберігаю», – відгукується про вбрання заслужений діяч мистецтв України Р. Цапун, керівник гурту «Джерело».

Варто зазначити, що І. Токар, наслідуючи творчу діяльність наставниці – М. Токар, також має досвід у галузі сценічного костюма. У 1990-х рр. молода майстриня відтворила спроектовані М. Токар комплекти вбрання для ансамблю скрипалів РДГУ. Крім того, І. Токар у той період діяльності здійснює польові експедиції у північні та південні населені пункти Рівненської обл. Опрацьований матеріал сприяє кращому відтворенню та інтерпретації традиційних поліських та волинських зразків (сорочки, намітки, крайки, рушники тощо) у творчості мисткині.

Історичний ракурс розвитку мистецької освіти мистецтвознавець Р. Шмагало трактує наступним чином «Через залучення до ремесла та декоративно-ужиткового мистецтва національної самобутності культури відбувалося самопізнання і водночас самовизначення систем національної мистецької освіти. У взаємодії з музеями, мистецькими та ремісничими товариствами, торговельними організаціями новостворювана мистецька освіта сприяла становленню нових форм розвитку мистецтва та художніх промислів як визначальних складових розвитку національної культури» [11; 458].

Рівненська художня текстильна школа порівняно молода, тому успадкування художнього досвіду для неї має велике значення. Зокрема, підтримуються тісні зв'язки з ЛНАМ. Відгукнувшись на

запрошення керівництва університету у Рівному, М. Токар бере активну участь у становленні відділення художнього текстилю на художньо-педагогічному факультеті РДГУ. А в 2010-2013 рр. вона очолювала кафедру образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва університету, тим самим надала кафедрі потужного стимулу для подальшого мистецького розвитку.

Р. Шмагало зауважує: «Нові життєві обставини вимагали пошуків нових естетичних цінностей, нових поглядів на гармонію форм, ліній, кольорів, ритмів, пропорцій тощо. Утвердження нових цінностей нерідко тісно пов'язувалося з відмовою від логіки історичної послідовності у розвитку мистецьких стилів та з «обов'язковим» запереченням будь-яких традицій, зокрема у ставленні до композиції» [11; 285].

М. Токар – живий класик українського художнього текстилю. Віддане захоплення народною традицією, помножене на талант, несамовиту працездатність і невщухаючу цікавість до усього нового створили оригінальну творчу особистість. Численні проекти тканин для української легкої промисловості і сценічного одягу для відомих колективів, декоративні панно, гобелени, батики, акварелі, експерименти у ліжникарстві та нетканому текстилі... – творчого доробку М. Токар вистачило б на кілька біографій. Авторську мову мисткині відзначає віртуозна техніка, шляхетна колористика, лаконічні, ретельно продумані композиції, в яких архетипи та символи національної культури творчо адаптовані до світового досвіду візуальних мистецтв ХХ століття.

До прикладу, М. Токар протягом 2009-2012 рр. презентувала твори у Польщі на Міжнародному симпозіумі мистецтва волокна «Warsztat Tworczy Kowary» (Кросно), в експозиціях ткацької галереї «Na Jatkach» (Вроцлав). Серед останніх нагород – Диплом лауреата V Всеукраїнської трієнале художнього текстилю 2016 р. у номінації «За значний внесок у розвиток художнього текстилю України».

Синтезом регіональних текстильних традицій та новацій просочена творчість М. Токар та І. Токар. «Невичерпним джерелом творчої наснаги є народне мистецтво. Завжди звертаюся до цього вічного струменя могутньої енергії. Сила духу прадавніх безіменних творців завжди полонила мою уяву. Могутня образність, плекання матеріалу, доцільність і практичність – як без них?» – основні орієнтири у роботах М. Токар. У свою чергу, головний меседж І. Токар наступний: «Дуже ціную пошуки нових технік, фактур, технологій, застосування нетрадиційних матеріалів – все, що відбувається зараз у світовому мистецтві. Разом з тим, прив'язана до стародавніх традицій ручного ткацтва».

Спеціально для РДГУ М. Токар спільно зі ст. викл. кафедри І. Токар розробили пропедевтичний курс загальної графічної композиції «Основи композиції», створений у контексті специфіки художньо-педагогічної освіти й навчальні програми «Спецкомпозиція» і «Робота в матеріалі».

Іванна Токар у 1995 р. була запрошена на роботу у РДГУ для організації відділення художнього текстилю кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва. На викладацьку роботу прийшла вже сформованим художником.

Для авторських текстильних творів І. Токар характерна глибока чуттєвість, багата гамма асоціативних образів, тонке тональне і колористичне вирішення, джерелом змісту яких є природні форми, настрої душі, фахове розуміння ткацького мистецтва. Цікавим є поєднання різноманітних матеріалів – вовни, шовку, льону, віскози. Художниця активно експериментує під час виконання гобелену та батику. Їй вдалося органічно поєднати класичну традицію з розмаїттям варіацій та пропозицій сучасної мови художнього текстилю. «Візитною карткою» творчості І. Токар є віртуозне володіння нюансом, коли волокно перетворюється на делікатний пензель, здатний відтворити найдрібніші зміни тональності колориту.

І. Токар є активною учасницею художніх виставок, пленерів, симпозіумів, мистецьких акцій в Україні, Фінляндії, Великобританії, Угорщини, Чехії, Словаччині, Ізраїлі. Авторські роботи експонувалися у Польщі на Міжнародному бієнале художньої лляної тканини «Z krosna do krosna» (Кросно, 2000-2018 рр.), у Міжнародному симпозіумі мистецтва волокна «Warsztat Tworczy Kowary» (Ковари, 1999-2009 рр.) Крім того, І. Токар відгукнулася участю у всеукраїнських мистецьких акціях «Відродимо Глинянський килим» та проєктах «Екологічний ракурс» (Львів, 1996-2022 рр.).

Завдяки постійній участі у престижних вітчизняних і міжнародних симпозіумах та виставках художнього текстилю, студенти кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва РДГУ під керівництвом І. Токар, мають унікальну нагоду навчатися відповідно до останніх вимог та тенденцій сучасного текстильного мистецтва. І. Токар знайомить студентів з усіма новаціями вітчизняного та європейського художнього текстилю, що демонструє високий професійний рівень виконання здобувачами вищої освіти дипломних робіт.

Одним з останніх презентаційних мистецьких проєктів є відкриття виставки «Текстильні діалоги» (Острогор, 2020 р.). Автори виставки, як досвідчені художники – Т. Лукашевич, І. Токар, так і молода генерація – О. Побережна, О. Галайчук, А. Кляповська, П. Бенедюк. Крім класичного гобелену («Біль» авторства І. Токар), імпреза поєднала використання у роботах художників не лише тканину різної якості,

а й метал, скло, траву, папір, текстильну інсталяцію. Виставка засвідчила розмаїття вирішень та творчих облич, роботи яких привертають увагу образністю, глибиною та філософським висловлюванням.

Серед сучасних новацій у текстильному мистецтві слід виділити використання металевих сіток, фурнітури, підков, ключів, цвяхів, голок, булавок, які можуть виступати частиною загальної композиції; застосування гілок дерев, деталей ткацького верстату, сухих рослин, паперу, картону. Крім тканих речей, використовують в'язані гачком та спицями тканини, відходи матерії, стрічок, шнури, мереживо; друк на тканині давніх світлин, портретів мешканців краю. Митці застосовують поєднання, здавалось би не поєднуваних матеріалів, які гармонійно підкреслюють зміст твору. У творчості починає використовуватися черпаний папір та екопринт, підсвітка у багатоповерхових роботах, поєднання при тканні текстильної та металічної нитки. Повномасштабне вторгнення росії в Україну 2022 р. спонукає митців використовувати у своїх роботах відстріляні гільзи, частини снарядів, маскувальні сітки, фрагменти пошкодженої військової техніки, металеві пластини.

Висновки. Прищеплення любові до традицій українського народного мистецтва, поліського регіону зокрема, притаманне творчим роботам М. Токар, І. Токар, О. Охримик, Т. Лукашевич, П. Липової. Осторонь не стоять і традиції європейського текстилю, які є одним із дороговказів на світовій арт-платформі. Сучасним митцям гобелена притаманне вміння поєднати в єдину композицію контраст яскравого і темного, гладкого і шорсткого, щільного і ажурного (О. Побережна, О. Галайчук, А. Кляповська, Я. Гузь, П. Бенедюк).

Творчість М. та І. Токар базується на текстильних традиціях, де значний вплив має регіональне спрямування. У костюмології М. Токар яскраво відбивається характер традиційного поліського та волинського вбрання. Митці у текстильних роботах наслідують досвід свого народу, що є носієм духовних і матеріальних цінностей. Важливим акцентом при цьому є кореляція традиційного мистецтва й сучасних мистецьких тенденцій, застосування новаційних підходів у роботі.

Серед сучасного образно-тематичного спектру гобеленового мистецтва України: природа, історія, культура, фольклор, християнська тематика. Зростає кількість абстракціоністських сюжетів та домінування філософських читань. Так, асоціативний пейзаж та інтерпретації мотивів природи прочитуються у гобеленах І. Токар «Мушлі», «Вітер», «Далечінь», «Перші приморозки», «Осінні спогади про весну», «Дорога». Філософські тлумачення, знаки, символи притаманні роботам «Протиріччя», «Прозріння», «Народження», «Прозорість», «Передчуття», «Таїна», диптих «Крила». Трактування фігуративної композиції можна побачити у роботах «Муза», «Крізь віки» тощо. У гобеленах останніх років «Лютий 2022», «Без назви» мисткиня передає експресію, драму, адже ці твори є відблиском на трагічні події російського вторгнення в Україну. Домінантним у роботах є кривавий червоний колір. Підсумковим крайнім проектом художниці є виставка «Іванна Токар. Художній текстиль» (Рівне, 2024) із нагоди ювілейної дати авторки.

Список використаної літератури

1. Костельна М. Національні мотиви у декорі костюмів у творчості Марти Токар (на прикладі діяльності Львівського будинку моделей). *Народознавчі зошити*. № 6. 2013. С. 1145- 1149.
2. Крайлюк Л. Рівненська художня текстильна школа: становлення, еволюція, особистості. *Вісник Львів. нац. акад. мистецтв*. Вип. 39. Львів : ЛНАМ. 2019. С. 127-139.
3. Кусько Г. Панорамний огляд українського гобелену 60-х рр. XX ст. – поч. XXI ст.: етапи, осередки, імена. Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: Українська теоретична думка XX ст.: Антологія / Упоряд. Р. Яців. Ч. 3. Львів : ЛНАМ; Ін-т народознавства НАН України; Простір-М, 2019. С. 442-455.
4. Локшук І. Художня професійна тканина м. Рівного крізь призму діяльності університетської майстерні. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку: зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту : у 2 т., т. 1, вип. 19*. Рівне : РДГУ, 2013. С. 69-72.
5. Образотворчість: від витоків до сьогодення: Ювілейне видання до 30-ліття кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету / Упоряд. Р. Шеретюк. Рівне : Відділ інформаційного та мережевого забезпечення РДГУ, 2022. 40 с.
6. Скринник-Миська Д. Між традицією та експериментом. *Образотворче мистецтво*. 2017. Ч. 3. С. 56-61.
7. Сташук О. Марта Токар – мисткиня за покликом серця. *Вісник Львів. нац. акад. мистецтв*. Вип. 28. Львів : ЛНАМ. 2016. С. 25-37.
8. Токар І. Відтворення локальних етнічних зразків народного одягу в сценічних костюмах Марти Токар. *Мистецький простір України : історія та сучасні виклики : матеріли Всеукр. наук.-практ. конф. до 110-річчя з дня народження Н. Хасевича / упоряд. : О. Сташук, Л. Крайлюк*. Рівне : РДГУ, 2016. С. 42-63.
9. Токар І. Марта Токар: шляхи до творчої мрії. *Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: Українська теоретична думка XX століття: Антологія / Упоряд. Р. Яців. Ч. 4*. Львів: ЛНАМ; Ін-т народознавства НАН України; Наук. т-во ім. Т. Шевченка. 2021. С. 508-517.
10. Токар М. Каталог творів і бібліографія / Укл. Л. Шпирало-Запоточна. Львів : Афіша, 2000. 72 с.
11. Шмагало Р. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX ст. Структурування, методологія, художні позиції. Львів : Українські технології, 2005. 528 с.

Reference

1. Kostelna M. Natsionalni motyvy u dekorii kostiumiv u tvorchosti Marty Tokar (na prykladi diialnosti Lvivskoho budynku modelei). *Narodoznavchi zoshyty*. № 6. 2013. S. 1145- 1149.
2. Krailiuk L. Rivnenska khudozhnia tekstylna shkola: stanovlennia, evoliutsiia, osobystosti. *Visnyk Lviv. nats. akad. mystetstv*. Vyp. 39. Lviv : LNAM. 2019. S. 127-139.
3. Kusko H. Panoramyi ohliad ukrainskoho hobelenu 60-kh rr. KhKh st. – poch. KhKhI st.: etapy, osередky, imena. Idei, smysly, interpretatsii obrazotvorchoho mystetstva: Ukrainska teoretychna dumka KhKh st.: Antolohiia / Uporiad. R. Yatsiv. Ch. 3. Lviv : LNAM; In-t narodoznavstva NAN Ukrainy; Prostir-M, 2019. S. 442-455.
4. Lokshuk I. Khudozhnia profesiina tkanyina m. Rivnoho kriz pryzmu diialnosti universytetskoï maïsterni. *Ukrainska kultura : mynule, suchasne, shliakhy rozvytku: zb. nauk. pr. : nauk. zap. Rivnen. derzh. humanit. un-tu : u 2 t., t. 1, vyp. 19*. Rivne : RDHU, 2013. S. 69-72.
5. Obrazotvorchist: vid vytokiv do sohodennia: Yuvileine vydannia do 30-littia kafedry obrazotvorchoho ta dekoratyvno-prykladnoho mystetstva Rivnenskoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu / Uporiad. R. Sheretiuk. Rivne : Viddil informatsiinoho ta merezhevoho zabezpechennia RDHU, 2022. 40 s.
6. Skrynnyk-Myska D. Mizh tradytsiieiu ta eksperimentom. *Obrazotvorche mystetstvo*. 2017. Ch. 3. S. 56-61.
7. Stashuk O. Marta Tokar – mystkynia za poklykom sertsia. *Visnyk Lviv. nats. akad. mystetstv*. Vyp. 28. Lviv : LNAM. 2016. S. 25-37.
8. Tokar I. Vidtvorennia lokalnykh etnichnykh zrazkiv narodnoho odiahu v stsenichnykh kostiumakh Marty Tokar. *Mystetskyi prostir Ukrainy : istoriia ta suchasni vyklyky : materily Vseukr. nauk.-prakt. konf. do 110-richchia z dnia narodzhennia N. Khasevycha / uporiad. : O. Stashuk, L. Krailiuk*. Rivne : RDHU, 2016. S. 42-63.
9. Tokar I. Marta Tokar: shliakhy do tvorchoi mrii. *Idei, smysly, interpretatsii obrazotvorchoho mystetstva: Ukrainska teoretychna dumka XX stolittia: Antolohiia / Uporiad. R. Yatsiv*. Ch. 4. Lviv: LNAM; In-t narodoznavstva NAN Ukrainy; Nauk. t-vo im. T. Shevchenka. 2021. S. 508-517.
10. Tokar M. Katalog tvoriv i bibliohrafiia / Ukl. L. Shpyralo-Zapotochna. Lviv : Afisha, 2000. 72 s.
11. Shmahalo R. Mystetska osvita v Ukraini seredyny XIX – seredyny XX st. Strukturuвання, metodolohiia, khudozhni pozytsii. Lviv : Ukrainski tekhnolohii, 2005. 528 s.

SYNTHESIS TRENDS OF REGIONAL TEXTILE TRADITIONS AND INNOVATIONS IN THE WORK OF MARTA AND IVANNA TOKAR

Lokshuk Iryna – Ph.D. Student Lviv National Academy of Arts

The article is devoted to the development of textile art in the Rivne region. The creative work of Marta Tokar, who focused her activities on the territories of Lviv, Rivne and beyond, as well as the artistic activity of her daughter – Ivanna Tokar, are considered. The textile heritage of the latter is concentrated in the direction of tapestry, batik, textile plastics, etc.

The artistic work of Marta Tokar, an honored artist of Ukraine, whose work is closely intertwined with the creation of stage costumes for Ukrainian musical groups, is traced. When forming the stage costume, the artist studied the ethnographic base and traditions of folk dress of the regions of Polissia and Volhynia. Among other things, costumes were made for the student folklore and ethnographic ensemble «Zherelo» (1989-1990) and costumes for the student folk music orchestra «Merezhyvo» of the Rivne State Humanitarian University (1998-1999).

The work of Ivanna Tokar, who developed her own way of conveying an idea, image, composition, and the use of color shades in textile art, is studied. Imitating the handwriting of her mother – Marta Tokar, the young artist was formed in the Lviv environment, and now her work is enriched with regional Polissia and Volyn accents.

The synthesis of regional textile traditions and innovations can be traced in the work of Marta and Ivanna Tokar, and in the works of their successors. Tradition, through elements of culture that are passed down from generation to generation, and are preserved for a long time and serve as a regulator of social relations, is the basis of strongly preserved regional weaving customs in Polissia.

Key words: artistic fabrics of Ukraine, weaving, interior fabric, clothing fabric, tapestry, artistic features, traditions, innovations, Rivne Polissia.

Ілюстрації

- Іл. 1. Фольклорний гурт «Джерело», 1990 р. Сценічні костюми, керівник проєкту – М. Токар. Фото з архіву Р. Цапун.
- Іл. 2. Фольклорний гурт «Джерело», 2022 р. Сценічні костюми, керівник проєкту – М. Токар. Фото з архіву Р. Цапун.
- Іл. 3. Афіша. «Спіраль часу. Іванна Токар. 25 років педагогічної діяльності». Відкриття виставки 07.10.2020 р.
- Іл. 4. Афіша. «Іванна Токар. Художній текстиль». Відкриття виставки 02.06.2024 р.
- Іл. 5. Токар І. «Осінні спогади про весну», 2014 р. Вовна, льон, ткацтво. Власність І. Токар.
- Іл. 6. Токар І. «Біль», 2016 р. Льон, бавовна, авторське виконання. Власність І. Токар.

Ілюстрації

- Іл. 1. Folklornyi hurt «Dzherelo», 1990 r. Stsenichni kostiumy, kerivnyk proiektu – M. Tokar. Foto z arkhivu R. Tsapun.
- Іл. 2. Folklornyi hurt «Dzherelo», 2022 r. Stsenichni kostiumy, kerivnyk proiektu – M. Tokar. Foto z arkhivu R. Tsapun.
- Іл. 3. Afisha. «Spiral chasu. Ivanna Tokar. 25 rokiv pedahohichnoi diialnosti». Vidkryttia vystavky 07.10.2020 r.
- Іл. 4. Afisha. «Ivanna Tokar. Khudozhnii tekstyl». Vidkryttia vystavky 02.06.2024 r.

Надійшла до редакції 28.05.2024 р.

УДК 477.395

ФАГОТИСТ ТА ПЕДАГОГ ВОЛОДИМИР ДМИТРОВИЧ КЕПІН (23.02.1947–24.06.2023)

Кепін Дмитро Володимирович – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу ретроспективної бібліографії, Державна наукова установа «Книжкова палата України ім. І. Федорова», м. Київ
dkepin@gmail.com

Кепін Володимир Дмитрович народився 23.02.1947 р. у Києві в сім'ї оперної співачки Надії Петрівни Чемерис (08.01.1922–08.04.1986 рр.) та водія, учасника Другої світової війни Дмитра Павловича Кепіна (12.12.1915–11.01.1999 рр.). Його мати була ученицею народної артистки УРСР, професора Київської державної консерваторії ім. П.І. Чайковського (тепер НМАУ ім. П.І. Чайковського) М.І. Литвиненко-Вольгемут (01.02.1892–03.04.1966 рр.).

1962 р. він закінчив середню восьмирічну школу 26 м. Києва Шевченківського р-ну. Повний курс – 11 класів закінчив 1965 р. У 1966 р. служив в армії у військовому оркестрі (грав на валторні) при Васильківському ВАТУ. Після проходження військової служби до кінця свого життя Володимир Дмитрович був пов'язаний з музикою.

Із майбутньою дружиною Кепіною Тетяною Львівною – філологом – перекладачем та педагогом із романо-германських мов (уроджена Бріскман) (21.06.1946–30.08.2015 рр.) уклав шлюб 1972 р.

Володимир Дмитрович був випускником 1971 р. Музичного училища ім. Р.М. Глієра (тепер – КМAM ім. Р.М. Глієра) та Київської консерваторії за спеціальністю «фагот», кваліфікація «концертний виконавець оркестру, педагог» (1975 р.). У різні роки працював у Київському камерному оркестрі (1971–1973 рр.) (у складі цього оркестру переданий 1973 р. до Київської державної філармонії, працював там до 1976 р.), Оркестрі оперної студії Київської консерваторії (1975–1979 рр.), Державному естрадно-симфонічному оркестрі України (1979–2000 рр.), Заслуженому академічному симфонічному оркестрі об'єднання художніх колективів «Музика» (тепер – Заслуженому академічному симфонічному оркестрі Українського радіо) (2005–2006 рр.), Київському національному театрі оперети, Київському муніципальному академічному театрі опери і балету для дітей та юнацтва, Національному будинку органної та камерної музики України та інших музичних колективах. Останнє місце роботи – соліст оркестру КЗ концертного закладу культури «Київський академічний муніципальний духовий оркестр» Департаменту культури виконавчого органу Київської міськради (Київської міської державної адміністрації) (2016–2023 рр.), а також керівником гуртка «Естрадно-духовий оркестр «Візерунки» козацької гімназії № 283 Деснянського р-ну м. Києва (2012–2023 рр.).

Із 1970 років постійно (за сумісництвом) вів педагогічну діяльність у різних музичних школах Києва. Найбільш плідною роботою на цій ниві була робота у Київській середній спеціалізованій музичній школі-інтернаті ім. М.В. Лисенка (тепер – КДМЛ ім. М.В. Лисенка, 1974–2000-ті рр.). Працював також у КВНЗ Київської облради «Коледж культури і мистецтв ім. П. Чубинського».

Його вчителі класу фагота: директор Музичного училища ім. Р.М. Глієра, директор оперної студії Київської державної консерваторії ім. П.І. Чайковського М.С. Строкач (1918–2011 рр.; учений – фаготист та викладач, народний артист України, доктор мистецтвознавства, професор, член-кореспондент Академії мистецтв України, член Академії педагогічних наук України, Віце-президент Спільки музикантів-духовиків України, Голова Асоціації виконавців на дерев'яних духових інструментах, член асоціації – всесвітньо професійного об'єднання виконавців на духових інструментах DOU-BLER EED, засновник української фаготової школи В.М. Апатський (1928–2018 рр.).

Володимир Дмитрович мав чимало учнів, які грають на різних духових інструментах і працюють як в Україні, так і в інших країнах (проте основним є фагот). Серед них А. Качура, С. Цибко, ст. викладач класу фагота кафедри виконавського мистецтва ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника» (Івано-Франківськ) Т.О. Коломієць, В. Антошин, А. Швець, Ю. Антипенко. У нього також закінчував навчання з класу фагота архієрей о. М. Давидовський (настоятель Богоявленського храму м. Вінниця).

У другій пол. 1980-х рр. разом із флейтистом, заслуженим працівником культури України А.С. Маринченком (1942–2012 рр.) він заснував ансамбль духових дерев'яних інструментів «Фестивальний», який потім отримав назву «Річеркар» (від. іт. *ricercato* – вишуканий; старовинне (особливо у XVI ст.) – назва інструментальних п'єс).